

Takács András köszöntése

Takács András életéről és munkásságáról népmesei fordulatokkal tudok szólni. Valahogy így: Hol volt, hol nem volt, Gömörország kellős közepében volt egy icike-picike falu, Sajótiba. A település 25 családi háza tenyérnyi helyet jelentett, a közhajításnyira eső Lekenye kacsaringós utcáival akár városnak is tűnhetett mellette.

De maradjunk Sajótiba mellett, amit a helybeliek és a környékeliek egyszerűen csak Tibának neveztek. Ide érkezett meg 1931. január 8-án Takács András családjába mesebeli harmadikként a legkisebb fiú, aki édesapja nevét örökölte.

A legkisebbik fiú alig lépte át az iskola küszöbét, amikor a jóságos tündér Sajótibát, Gömörország és a Felvidék nagyobbik felét visszahelyezte oda, ahová mindig is tartozott: Magyarországhoz. A kis Bandi gyerek örömmel járt polgárba a Sajó-parti Athénba, Rozsnyóra, amikor a gonosz tündér háborút bocsátott a világra, további értelmetlen és pótolhatatlan áldozatokat követelve a nemzettől, féktelen tobzódásának eredményeként visszakerültek az igazságtalan határok előbbi helyükre, a Beneš-dekrétumok következtében gúzsba került az éltető magyar nyelv, zárva maradtak a magyar iskolák kapui, a hontalanság éve alatt állampolgárság megvonása, vagyonek Kobzár, deportáció, kitelepítés, reszlovakizáció köszöntött minden felvidéki magyarra.

A kamaszkorba lépő legkisebb fiú próbatételei ekkor kezdődtek az anyanyelv megtartása érdekében. Édesapja látta, hogy csak „odaát” – Miskolcon - van ilyen lehetőség, oda irányította legkisebbik fiát is, akinek Laci bátyja már szintén ott tanult. Nem a tanulás jelentette az igazi próbatételt, hanem a határ átlépése, amit katonák őriztek, töltött fegyverrel, amit használtak is, növelve az áldozatok számát. Meggyőződhetek erről más sorstársai is, például Dobos László, Koncsol László, Mács József, a felvidéki magyarok későbbi jelentős személyiségei, akik Sárospatakon tanultak tovább.

Borsod központjában a népi kollégisták (NÉKOSZ) olyan generációs kirajzásának a hullámvázába került, hogy örökre itt jegyezte el magát a népi kultúrával: néptáncos és folklórral. Az idő kedvezőbb alakulásával – kortársaihoz hasonlóan – sikerült befejezni tanulmányait: Komárom, Pozsony, Nyitra állomásokkal, ahol tanári oklevelet szerzett, és később le is doktorált.

A jóságos tündér, mintha igyekezett volna kárpótolni a korábbi ártó szándékokat, magyar iskolákat, Csemadokot hozott a magyar közösség számára, ami csodálatos erőt indított el a felvidéki magyarok életében, s a mai napig meghatározója Takács András sorsának. Igaz még egy évig a Szlovák Állami Népművészeti Együttes hivatásos táncosa volt 1950-51-ben, 1953-ban Ág Tiborral, Béres Józseffel megszervezték Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttest, Népeket, amelynek művészeti vezetője és koreográfusa lett, később Szíjjártó Jenő is csatlakozott hozzájuk, aki pár évvel ezelőtt posztumusz Magyar Örökség Díjat kapott. Máig ható veszteség: a hatalom megrettent és két év után megszüntette.

Közben mintha a jóságos tündér kosara kifogyhatatlan lett volna számára, családot alapított, felesége Szabó Klára, lányai Judit és Ágota három gráciaként vették körül. Prágai tavasz néven ígéretes társadalmi átalakulás indult, amit a felvidéki magyarok bizalommal támogattak, köztük Takács András is. A hónapokig tartó reményt eltaposták a Varsói Szerződés tankjai, a „hatvannyolcasokra”, közöttük Takács Andrára meghurcoltatás, pályájuk derékba törése várt. Állhatóságának és kökemény kiállásának köszönhetően maradt számára a „táncos élet”, a gyűjtő munka folytatása, olyan országos rendezvények műsorának a kikalapálása, mint Zseliz, Gombaszög.

A gombaszögi hangulatot számomra a vasvári verbunk fülbemászó zenéje, a Szilicei-fennsík aláomló zöld drapériája mellett, Takács András székely szalmakalapja jelentette. Életem kincses ajándékának veszem, hogy gömöri cimborámnak néhány éven át Gombaszög alakításában kollégája lehettem, hogy a szilicei és borzovai hagyományörzők tréfás verbunkjának a

színrevitelében szakmai segítséget nyújtott, illetve a szilicei lakodalmas feldolgozásában, s annak képi rögzítésében.

A kezdetektől igyekezett szoros kapcsolatokat ápolni a hazai és az anyaországi szakmával, jómagam is sokszor meggyőződtem róla, hogy a kárpát-medencei néptáncosok és folkloristák egy összetartó családot alkotnak, ahol a döntő a szakma és a szolidaritás.

Takács András nevéhez publikációk sora köthető, elsősorban pótolhatatlan gyűjtési eredményeit feldolgozó könyvek. Kijelenthetjük róla: ő a legtöbbet publikáló „csemadokos”.

Takács András halk szavú, mokány kis emberként egyenes derékkal viseli a két nyolcast a vállán. Tudós emberek mondják, hogy a vízszintes nyolcas végtelent jelent – két vízszintes nyolcas pedig kétszeres kegyelmi állapotot, amit a sajtóibai harmadik Takács gyereknek a mesebeli jószágos tündér hozott. Hitvallása: „Hűséges maradni a nemzethez, valamint újból és újból visszatérni a népi hagyományok megannyi emberöltő alatt felhalmozott kincséhez...”, ami takácsbandis – bandibás – elnyűhetetlen kiállást és tenni akarást igényel, amelynek biztos védjegye valahogy így szól: TAKI!

Hét vármegyében van-e nála elhivatottabb és méltóbb a Magyar Örökség-díjra?

Dr. Máté László